

Arkivnr: 2014/22380-1
Saksbehandlar: Marianne Haaland

Saksframlegg

Saksgang

Uttal	Saknr.	Møtedato
Yrkesopplæringsnemnda		04.11.2014
Opplærings- og helseutvalet		11.11.2014

Minoritetsspråklege elevar i Hordaland. Status 2014. utfordringar og tiltak

Opplæringsavdelinga fekk følgjande bestilling frå opplærings- og helseutvalet i møte 03.06.2014:

«OPHE ønskjer ei sak der ein vurderer utfordringar og eventuelle tiltak for minoritetsspråklege som manglar tilstrekkeleg norskkunnskap til å gjennomføre vidaregåande opplæring»

I Hordaland fylke har vi 1696 registrerte elevar med anna morsmål enn norsk. I tillegg har vi ansvar for lærlingar og vaksne utdanningssøkjande med minoritetsspråkleg bakgrunn. Det aukande talet på elevar med ungdomsrett og vaksenrett som ikkje har tilstrekkelege kunnskapar i norsk til å oppnå eit forsvarleg læringsutbyte av ordinær opplæring, representerer ei ressurskrevjande utfordring i opplæringssektoren. Hordaland fylkeskommune har sett i verk fleire tilpassa tilbod for å støtte norskopplæringa for minoritetsspråklege elevar i vidaregåande opplæring. I det følgjande gir fylkesrådmannen ei oversikt over kva tiltak som alt er sett i verk og kjem med tilrådingar med omsyn til framtidige behov for tiltak.

Forslag til vedtak:

Opplærings- og helseutvalet tek saka til etterretning og sluttar seg til fylkesrådmannen sine forslag til tiltak.

Rune Haugsdal
fylkesrådmann

Svein Heggheim
fylkesdirektør opplæring

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Fylkesrådmannen, 19.10.2014

Opplæringsavdelinga fekk følgjande bestilling frå OPHE 3.6.2014:

«OPHE ønskjer ei sak der ein vurderer utfordringar og eventuelle tiltak for minoritetsspråklege som manglar tilstrekkeleg norskkunnskap til å gjennomføre vidaregåande opplæring».

1. Rett til vidaregåande opplæring

I Hordaland har vi 1696 registrerte elevar med anna morsmål enn norsk. Gruppa minoritetsspråklege elevar består av asylsøkjjarar/flyktningar, arbeidsinnvandrarar og born av arbeidsinnvandrarar. Vi har óg aldersmessige variasjonar, dvs. ungdomar med ungdomsrett og vaksne med vaksenrett, med rettigheter i vaksenopplæringa. Norskkunnskapen er svært varierende, frå søkjjarar med lite norskkunnskapar til elevar som er registrert med anna morsmål, men som snakkar og/eller skriv norsk flytande. Det er viktig å streke under at tal på minoritetsspråklege elevar blir registrert på bakgrunn av elevane si eiga melding om anna morsmål enn norsk. Ikkje alle elevar oppgir dette, så tala er sannsynlegvis høgare enn det som er registrert.

Retten er heimla i opplæringslova § 3-1 som seier følgjande om rett til vidaregåande opplæring:
«Ungdom som har gjennomført grunnskole eller tilsvarende opplæring har etter søknad rett til tre års heiltids vidaregåande opplæring.»

«Retten til vidaregåande opplæring er avhengig av at vedkommende har lovlig opphold, Asylsøkende ungdommer som oppholder seg i landet i påvente av vedtak om oppholdstillatelse og venter på svar på sin søknad om beskyttelse, har lovlig opphold men ikke rett til vidaregåande opplæring. Fylkeskommunen kan likevel ta inn mindreårige asylsøkere til vgo mens de venter på vedtaket, men de har ikke rett til å fullføre skoleåret dersom de får avslag på søknad om opphold.»

Retten til vidaregåande opplæring er ikkje knytt til krav om norskkunnskapar.

Opplæringslova § 3-12 seier vidare: *«Elevar med anna morsmål enn norsk eller samisk har rett til særskilt norskopplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen. Om nødvendig har slike elevar også rett til morsmåls-opplæring, tospråkleg fagopplæring eller begge delar»* og vidare *«Fylkeskommunen kan organisere særskilt opplæringstilbod for nykomne elevar i eigne grupper, klassar eller skular.... Opplæring i særskilt organiserte tilbod, kan vare i inntil to år»*. Vedtak etter dette leddet krev samtykke frå elev eller føresette.

Også vaksne har individuell rett til gratis vidaregåande opplæring frå det året dei fyller 25 år dersom dei ikkje tidlegare har fullført denne opplæringa, jf § 4A-3. Dei vaksne skal primært takast inn til opplæringstilbod som er organisert for dei som mål- eller elevgruppe, jf § 6-25. Opplæringa skal vidare tilpassast behovet til den einskilde, jf § 4A-3. Rett til vidaregåande opplæring for vaksne omfattar også innvandrarar, «... utlendingar med busetjingsløyve, arbeids- og/ eller opphaldsløyve som gir grunnlag for busetjingsløyve eller kollektivt vern ...» (UDIR 2-08, Utlendingslova kap 3).

Opplæringslova og forskrifter gjer ingen skilnad på etnisk norske og innvandrarar sin opplæringsrett. Sjølv om dugleik i norsk i realiteten er avgjerande for å lukkast i opplæringa, kan fylkeskommunen ikkje stille krav til norsk ved inntak, heller ikkje av vaksne.

Elevar med rett til særskilt språkopplæring i tråd med opplæringslova § 3-12 har rett på utvida opplæringstid med inntil to år. Før fylkeskommunen gjer vedtak om utvida tid etter føresegna, skal det ligge føre ei sakkunnig vurdering (frå PPT) av kva behov eleven har for meir tid i vidaregåande opplæring.

Fylkeskommunen/skulen skal kartleggje kva dugleik elevane har i norsk før det blir gjort vedtak om særskilt språkopplæring. Kartlegging blir utført ulikt på skulane i Hordaland. Skulane har stått fritt til sjølv å velje kartleggingsverktøy for denne gruppa. UDIR har laga eige kartleggingsverktøy for minoritetsspråklege

elevlar. I tillegg er alle skular pålagde å kartleggje elevane sin kompetanse i norsk og matematikk i starten av skuleåret.

2. Kva seier forskinga

I følgje NOVA-rapporten «Hva kjennetegner gode skoler for minoritetsspråklige elever» (NOVA-rapport 10.06.14) finn ein få studiar i Norge som systematisk har undersøkt kva som kjenneteiknar gode skular og gode opplæringsmodellar for minoritetsspråklege elevlar, men studiar viser at eit godt læringsmiljø har endå større effekt for minoritetselavar enn for majoritetselavar. Minoritetselavar har ekstra god framgang på skular med godt læringsmiljø, særleg på skular som har ein god vurderingskultur med hyppige tilbakemeldingar og jamleg rettleiing frå læraren på korleis eleven kan bli betre fagleg. Eleven sin motivasjon for læring og oppleving av å få undervisning tilpassa eige fagleg nivå er avgjerande. Dette er kan hende ikkje overraskande, det same vil gjelde for majoritetselavar, men forskinga viser at det har større innverknad på resultat for minoritetselavar. Internasjonale forskarar er ikkje samde om det er viktig med undervisning på eleven sitt morsmål. Samla sett er det læraren og skuleleiinga sin kompetanse som er den viktigaste faktoren å investere i.

Dei viktigaste faktorane er:

- Skuleleiinga – at dei sikrar medvit rundt dei særskilte utfordringane som er knytt til minoritetselavane sin læringssituasjon og rekrutterer lærarar med naudsynt kompetanse
- Eit godt læringsmiljø med høge forventningar til alle elevane, krav til god framferd og ein positiv tilbakemeldingskultur og integrering av elevane i alle aktivitetar ved skulen
- Koordinering av arbeidet, dvs. at alle lærarane samarbeider om den enkelte eleven sine behov og etablerer gode samarbeidsarenaer
- Systematisk vurdering og aktiv elevdeltaking og vekt på eksplisitte ferdigheiter.
- Skulen må ha rutinar for å følgje opp utviklinga til elevlar som har særskilt språkopplæring
- Lærarane må ha nødvendig kompetanse

3. Overgang

Overgang frå grunnskule til vidaregåande opplæring er viktig, både med omsyn til kartlegging av norskkunnskapar, realkompetansevurdering og rådgjeving.

I Hordaland har vi dei siste åtte åra hatt tilbod om informasjonsmøte for føresette og elevlar med anna morsmål og dessutan for rådgjevarar på ungdomsskulen. På møta har vi tolkar på alle dei viktigaste språka. Hovudmålet er å orientere om vidaregåande opplæring, innsøking og å motivere for val av yrkesfag. Det er godt oppmøte og stor interesse for arrangementa.

Rådgjevarar i ungdomsskulen er ei sentral målgruppe når det gjeld val av utdanning og yrke. Dei har ei viktig rolle når det gjeld å motivere og å vere pådrivar for elevlar i ungdomsskulen som treng innføringsklasse før ordinær Vg1.

4. Inntak

Det er to hovudgrupper søkjarar med minoritetsspråkleg bakgrunn; born av arbeidsinnvandrarar og asylsøkjarar/flyktingar. Minoritetsspråklege born av arbeidsinnvandrarar har som regel dokumentert grunnskule. Flyktingar/asylsøkjarar manglar ofte dokumentasjon, og kjem til landet og søker vidaregåande opplæring gjennom heile året.

Begge målgruppene kan ha store utfordringar med omsyn til manglande norskkunnskapar.

I kap. 6 i opplæringslova om inntak til vidaregåande opplæring heiter det i § 6-2 – Krav om lovleg opphald: «Det er eit vilkår for inntak til vidaregåande opplæring at søkjarar har lovleg opphald i Noreg. Søkjarar som opphald seg i landet i påvente av vedtak om opphaldsløyve, har ikkje rett til inntak i vgo.» Vidare heiter det: «Du har også lovlig opphald i Norge dersom du kan dokumentere at du har søkt om dette, eller at du har

klaget på avslått oppholdstillatelse. ... elever som blir tatt inn i videregående opplæring, har ikke rett til å fullføre skoleåret dersom søknad om opphold blir endelig avslått.»

Søknadsfrist for inntak til videregående opplæring er 1. februar for søkjarar som:
 b) har enkeltvedtak om særskilt språkopplæring etter opplæringslova § 3-12
 c) er nyleg komne til Norge

Etter § 6-14 Vilkår for inntak til Vg1 må søkjarar som hevdar at dei har gjennomgått allmenn grunnopplæring i utlandet (tilsvarande 9-årig grunnskule), sjølv dokumentere dette eller grunngi at det er sannsynleg at han eller ho oppfyller vilkåret. Om fylkeskommunen finn at vilkåret ikkje er oppfylt, skal saka sendast til kommunen, som vurderer om søkjaren har realkompetanse tilsvarende norsk grunnskule. Det vil seie at kommunane har ansvar for å vurdere at realkompetansen svarar til norsk grunnskule og lage enkeltvedtak og tilby norskopplæring.

5. Status i Hordaland 2014-15. utfordringar og tiltak

I Hordaland har vi i skuleåret 2014-15 1696 elevar med anna morsmål enn norsk i ordinær videregående opplæring. Våren 2014 hadde 838 elevar rett på særskilt språkopplæring etter § 3-12. Det blei oppretta innføringsklassar på 6 skular med i alt 123 elevar.

Alle skular, med unntak av ein, har minoritetsspråklege elevar i ordinære klassar.

5.1 Innføringsklassar

Innføringsklassar er eit tilbod om forsterka opplæring i norsk og fellesfag der føremålet er å førebu elevane på ordinær Vg1. Tilbodet er i hovudsak retta inn mot elevar med kort butid i Norge og med mangelfulle norskkunnskapar. Men det er viktig å merke seg at eleven sjølv/føresette avgjer om dei skal gjennomføre innføringsklasse før ordinær Vg1.

Hausten 2013 blei det etablert ei arbeidsgruppe som laga lokale læreplanar for 6 fag for innføringsklassane i Hordaland. Læreplanane skal prøvast ut i skuleåret 2014-15. Utdanningsdirektoratet har etablert ei faggruppe som skal sjå på tilbod om læremidlar for innføringsklassar

5.2 Ordinær Vg1 – Vg3 for minoritetsspråklege elevar

I Hordaland har vi vidare følgjande tilbod særleg retta inn mot minoritetsspråklege elevar:

- Vg1 helse- og sosialfag på Fyllingsdalen vgs og Lønborg vgs. Frå Vg2 går elevane over i ordinære klassar.
- Vg1-Vg3 i studieførebuande på Bergen katedralskole. Dette tilbodet omfattar forsterka opplæring i norsk og engelsk. 15 elevar blir tatt opp kvart år av eit tal på 40-60. Dei øvrige søkjarane vil ofte ende opp i ordinær Vg1. Tilbodet føreset at elevane deltar i ordinære undervisning i programfag på Vg2 og Vg3, saman med dei andre elevane ved skulen.

Resultatet viser lågare gjennomføringsgrad enn for ordinære majoritetslevar. Det kan også vere ei utfordring for dei minoritetsspråklege elevane å delta i programfag i ordinære klassar.

Dei øvrige minoritetsspråklege elevane går på ordinære tilbod. Norskkunnskapen kan vere svært varierende ettersom elevane har ulik butid i Norge og ulike kunnskapar i norsk. Det er med andre ord ei samansett gruppe med ulike behov.

5.3 Nettbasert norskopplæring – «Veien fram»

Hordaland fylke har hatt fokus på tiltak for minoritetsspråklege elevar gjennom fleire år, og rekrutterte ein rådgjevar for dette feltet frå 2006. I 2005 starta HFK opp eit samarbeidsprosjekt om å utvikle eit digitalt

norskopplæringsprogram for minoritetsspråklege elevar i samarbeid med Nygård skole og Grieg Multimedia, eit prosjekt som varte i tre år og som har resultert i nettprogrammet «Veien fram». Alle skulane i Hordaland har gratis tilgang på dette norskopplæringsprogrammet, og lisens er betalt av Opplæringsavdelinga. Programmet er laga for minoritetsspråklege elevar i vidaregåande opplæring og har fleire modular tilpassa yrkesfag.

Bruken er redusert frå 2012-2013, frå 818 elevar til 362 elevar siste skuleår. Det er usikkert kvifor talet på brukarar er gått ned. Det kan vere nye lærarar som ikkje kjenner tilbodet. Opplæringsavdelinga vil gå ut med tilbod om kurs for lærarar hausten 2014.

5.4 Midlar til særskilt språkopplæring

Tildeling av midlar til særskilt språkopplæring, jfr. forskrift til opplæringslova § 3-12, skjer på grunnlag av søknader frå skulane, basert på kartlegging og tal på elevar med behov. Talet våren 2014 var 838, og tildelinga var i underkant av kr. 2000 pr elev pr halvår. Ramma for tildeling er auka i 2015.

Forskrifta gir også elevar rett til morsmålsopplæring og/eller tospråkleg fagopplæring. Dette er ei stor utfordring for skulane. Tilgang på tospråklege faglærarar er problematisk. Norsk Digital Læringsarena (NDLA) har så langt ikkje omsett fagstoff til ulke språk. Eit slikt grep kunne ha vore ei nyttig styrking av vilkåra for å tilby tospråkleg opplæring.

Nasjonalt senter for fleirkulturell opplæring (NAFO) har fått i oppdrag frå Utdanningsdirektoratet å utvikle og tilby nettbaserte tenester. Hordaland fylkeskommune har meldt interesse for å delta i dette prosjektet.

5.5 Sommarskule/leksehjelp

Dette tilbodet er retta inn mot alle elevar i vidaregåande opplæring, men sommarskulen har eige tilbod om norskopplæring for minoritetsspråklege elevar. I 2014 hadde vi 20 deltakarar.

5.6 Minoritetsrådgjevarar

Hordaland fylkeskommune har to minoritetsrådgjevarar i regi av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI), ein på Bergen katedralskole og ein på Årstad vidaregåande skole i prosjektperioden 2013-16. Minoritetsrådgjevarane sine oppgåver er forankra i regjeringa sin «*Handlingsplan mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet*». I tråd med retningslinene frå IMDI er hovudoppgåvene for minoritetsrådgjevarane:

“Minoritetsrådgiverne skal arbeide forebyggende mot ekstrem kontroll som kan føre til alvorlige begrensninger av unges frihet, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og for å fremme gode oppvekstmuligheter for barn og unge. De skal også bidra til kompetanseutvikling og kompetanseheving i skolesektoren og hos samarbeidspartnere, og i tillegg bidra til å utvikle et godt samarbeid med aktuelle partnere i offentlig sektor og frivillige organisasjoner. Minoritetsrådgiverne skal fortsatt arbeide for å bedre samarbeidet mellom skolen og foreldrene gjennom å ta i bruk og implementere metoder og erfaringer som nå er prøvd ut”

5.7 Kompetanseheving

30 lærarar i innføringsklassane har fått tilbod om etterutdanning hausten 2014. Tilbodet blir gjennomført med tre samlingar frå september til november 2014. I 2015 vil vi halde fram med årlege samlingar for lærarar med ansvar for minoritetsspråklege elevar. Etterutdanningstilbodet vil bli vidareført med tilbod til ei ny gruppe frå 2015.

Vi har behov for å styrke lærarkompetansen med omsyn til minoritetslevar sine særskilte utfordringar, men sjølv med høg kompetanse er det også andre utfordringar med å etablere tilfredsstillande tilbod til alle minoritetslevarane.

6. Fag- og yrkesopplæringa

Det er behov for å sjå nærare på korleis vi kan styrkje tilbodet til minoritetsspråklege elevar i fag- og yrkesopplæringa. Årleg er det rundt 180-190 elevar med ungdomsrett som ikkje har læreplass. Av desse er det i år 12 minoritetsspråklege elevar. Etter opplæringslova § 3-12 har elevar rett til m.a. tospråkleg fagopplæring etter behov. Dette er ei utfordring for skulane, då vi ikkje har stor tilgang på morsmålslærarar. Det kan óg vere utfordrande for minoritetslevar å få læreplass. Etter seksjon for fagopplæring si vurdering går fleire minoritetsspråklege elevar ut av Vg2 utan å søkje læreplass. Vi har ikkje tal på dette, men vi ser eit behov for nærare kartlegging. Det kan vere grunn for å vurdere å lage ei kartlegging av i kor stor grad rådgjevarar/kontaktlærarar følgjer opp elevgruppa med å søkje læreplass eller påbygg.

7. Vaksne minoritetsspråklege elevar

Som det går fram i avsnitt om rett til vidaregåande opplæring, har fylkeskommunen ansvar for vidaregåande opplæring for vaksne ved fylte 25 med «vaksenrett», opplæringslova § 4A-3. Denne retten omfattar også innvandrarar, «... utlendingar med busetjingsløyve, arbeids- og/ eller opphaldsløyve som gir grunnlag for busetjingsløyve eller kollektivt vern ...».

Søkjarar med vaksenrett skal realkompetansevurderast om dei ikkje kan dokumentere gjennomført grunnskuleopplæring. Det er kommunen som har ansvar for realkompetansevurdering på dette nivået. I Bergen blir det gjennomført på Nygård skole. Vaksne som ønskjer realkompetansevurdering av vidaregåande opplæring eller yrkespraksis frå heimlandet, kan få realkompetansen vurdert ved eit vaksenopplæringscenter.

Vaksenopplæringa har om lag 340 minoritetsspråklege deltakarar hausten 2014, tilsvarande om lag 20 – 25 prosent av det samla deltakartalet. Overslaget er basert på data registrert under kategorien morsmål i det skuleadministrative systemet. Registreringa i denne kategorien er ufullstendig.

Minoritetsspråklege vaksne som søker vidaregåande utdanning i vaksenopplæringa, vert testa med tanke på om nivået i norsk er tilstrekkeleg til at dei kan følgje opplæringa. Vaksenopplæringa nyttar normalt testverktøyet Migranorsk. Inntaksprosedyrane til vaksenopplæringa tilseier vidare at alle skal ha høve til ein studierettleiingssamtale, der ein m.a. kan drøfte krava til norsk for å følgje undervisninga opp mot resultatane frå språktesten, jf § 6-45. Den vaksne kan såleis gjere si vurdering av eit eventuelt lågt språknivå, utsette skulestart og i mellomtida sjølv arbeide med språket. Sjølv om ein ikkje kan stille krav om norsk ved inntak til vidaregåande skule, kan skuleeigar likevel i nokon grad avverga at vaksne startar opplæringa utan føresetnader til å kunne gjennomføre og dermed kaste bort ein verdfull vaksenrett.

Det er flest minoritetsspråklege søkjarar til studiespesialiserande utdanning. Bergen katedralskole/ vaksenopplæringscenteret har ansvar for desse faga i Stor-Bergen. Skulen startar kvar haust 2 – 4 innføringsklassar i norsk med bakgrunn i testresultata frå Migranorsk. Desse klassane får 12 timar veka norskopplæring etter læreplan NOR1059, Grunnleggande norsk for minoritetsspråklege, og engelsk på lågare nivå i 4 timar. Kursa har klart positiv effekt på gjennomføringsgrad og fagleg nivå. Skulen har elles forsterka timetal i norsk, historie og samfunnsfag i det vidare tilbodet til dei minoritetsspråklege.

I lærefaga har vaksenopplæringa primært tilbod til vaksne som har relevant yrkespraksis. Dei fleste nøyer seg med å ta yrkesteorien som blir evaluert ved eksamen for lærlingar og praksiskandidatar. Andre vel også å ta med seg fellesfaga, fordi dei ønskjer eit betre teorigrunnlag for seinare utdanning, eller vil nytte høvet til redusert praksistid gjennom godskrivingsordninga, jf § 11-8 ff. For at vaksne deltakarar skal lukkast betre i yrkesfagleg opplæring, har dei i seinare år fått tilbod om eigne grupper i norskfaget i Vg1, eventuelt i Vg2 som norskopplæring. Dette har gjeve betre læringsresultat enn tidlegare meir ad hoc prega norsktiltak. Vaksenopplæringscentra ved Lønborg, Knarvik, Voss, Sotra vidaregåande skular har dette tilbodet i inneverande skuleår.

Fylkeskommunen har søknader både frå minoritetsspråklege vaksne og etnisk norske som ønskjer ny karriere/anna yrkesfag enn det faget dei har praksis frå som ufaglærte, eller som har liten eller ingen yrkesfagleg praksis frå formelle arbeidstilhøve. Denne målgruppa har behov for fullstendig vidaregåande opplæring primært frå Vg1. Fylkeskommunen innfrir desse søknadene eit stykke på veg gjennom det ordinære skuletilbodet. Av 302 søkarar over 25 år hausten 2014, fekk 143 plass i det ordinære tilbodet. 62 av desse er registrert med anna morsmål enn norsk.

Vaksenopplæringa har elles fullstendige opplæringstilbod innan fleire helsefag, m.a. eit særskilt tilbod i helsearbeidarfaget for innvandrarar i samarbeid med NAV Intro og Bergen kommune.

Det å ha vaksne elevar som ikkje, eller berre delvis, forstår norsk i klassen, kan skape eit vanskeleg læringsmiljø for alle som deltar i opplæringa. Ettersom fylkeskommunen ikkje kan stille krav om norskkunnskapar, vert løysinga å gje ekstra opplæring i norsk.

Innføringsklassar og ekstra timar for minoritetsspråklege vaksne på Bergen katedralskole /vaksenopplæringsssenteret vil dette skuleåret ha eit budsjett på ca kr 1.8 millionar. Særskilt norskopplæring i yrkesfag for minoritetsspråklege vil tilsvarande truleg nå eit budsjett på ca kr 300.000 inneverande skuleår. Fylkeskommunen har såleis tatt på seg ansvar, oppgåver og kostnader som elles ikkje er heimla i regelverket knytt til vidaregåande opplæring for vaksne.

Den kontakten og det arbeidet vaksenopplæringsssentra har med innvandrarar, tyder på at behovet for fullstendig yrkesfagleg utdanning er større enn den etterspurnaden vi for tida registrerer gjennom søknadene i det ordinære inntaket og i kontakt med vaksenopplæringa. Utdanningsdirektoratet peikar på at fylkeskommunane i større grad må gje eit fullstendig opplæringstilbod også til vaksne. Ein må søkje å integrere vaksne i det ordinære yrkesfaglege undervisningstilbodet. Ei opptrapping av dette tilbodet vil krevje ei meir systematisk tilnærming til inntak og gjennomføring der ein vil måtte finne løysing på praktiske og formelle utfordringar som:

- Dimensjonering av elevtal i inntaket der ein tek høgde for vaksne
- Samkøying av introduksjonsopplæringa i norsk/forsterka opplæring i norsk
- Utvikling av Vg3-tilbodet i skule for lærefag der det ikkje ligg føre tilbod om læreplassar

8. Oppsummering

Det aukande talet på elevar med ungdomsrett og vaksenrett som ikkje har tilstrekkelige kunnskapar i norsk til å oppnå eit forsvarleg læringsutbyte av ordinær opplæring, representerer ei ressurskrevjande utfordring i opplæringssektoren. Som saka har vist, har Hordaland fylkeskommune sett i verk fleire tilpassa tilbod for å støtte norskopplæringa for minoritetsspråklege elevar i vidaregåande opplæring. Skuleleiarar melder likevel at det er vanskeleg å sikre at dei minoritetsspråklege oppnår eit forsvarleg læringsutbyte i ordinær opplæring utan at det vert sett inn ekstra lærarressursar. Når kulturforskjellane er store, er det meir krevjande å lukkast. Kvaliteten på grunnopplæringa som innvandringsungdom har frå heimlandet, varierer frå land til land, og eit stort tal elevar har berre budd kort tid i Norge før dei byrjar på vidaregåande. Dette fører til at mange minoritetsspråklege opplever eit stort gap mellom det som blir kravd og det som er mogleg for dei å få til. Til tross for at mange elevar legg ned mykje innsats, kan dei gå år etter år utan å lykkast.

Mykje kan tilpassast i den ordinære undervisninga, men krava til tilrettelegging er i ein del tilfelle høgare enn det som er rimeleg og realistisk å forventa av ein lærar som er aleine om å undervise ein klasse. Dette ansvaret kviler tungt på lærarar og skuleleiarar i dag, og resultatet er for mange høgt stressnivå fordi dei ikkje alltid ser seg i stand til å gi tilstrekkeleg pedagogisk støtte. Ut frå talet på enkeltvedtak dei siste åra er det grunn til å tru at rammene må aukast i framtida om ein skal sikre at elevane får det dei har krav på.

Det er behov for meir forskingsbasert kunnskap om samanheng mellom tiltak og resultat, og det er naudsynt å legge til rette for å auke lærarane sin kompetanse på feltet. Fylkesrådmannen har tru på at dei generelle kompetansehevingstiltaka retta mot opplæring i grunnleggjande ferdigheiter vil kome

minoritetsspråklege til gode uansett kva tilbod dei er ein del av. I tillegg bør fylkeskommunen sjå til at det er lagt til rette for eit stabilt og føreseieleg tilbod om etter- og vidareutdanning for å auke kompetansen, slik at det kan utviklast undervisningspraksis som legg til rette for godt læringsutbyte for minoritetsspråklege elevar.

Skuleeigar vil i det vidare arbeidet leggje vekt på følgjande tiltak:

- Utreie behov for oppretting av tilbod om grunnskuleopplæring (10.klasse) i vidaregåande skule i samarbeid med kommunane for søkjarar i alderen 16-19 år som ikkje har oppfylt krav om grunnskuleutdanning eller som berre har vore kort tid i norsk ungdomsskule.
- Vidareutvikle tilbod om innføringsklassar for elevar som har oppfylt formelle krav til grunnskuleopplæring men som likevel treng meir tid til å bli tilstrekkeleg kvalifiserte til å oppnå eit forsvarleg læringsutbyte i vidaregåande opplæring.
- Vurdere oppretting av 3-årig yrkesfagleg opplæring for vaksne som treng både teori og praksis.
- Samarbeide med skulane om utvikling av nye fleksible modellar for opplæring av minoritetsspråklege med mål om auka læringsutbyte og fullføring.
- Auke ramma til særskilt språkopplæring for å gjere det mogleg for skulane å legge til rette for meir støtte i norskundervisninga.
- Samarbeide med rådgjevarar i ungdomsskulen for å sikre god yrkesrettleiing og gje informasjon om innføringstilbod til minoritetsspråklege elevar og foreldre/føresette.
- Tilby årleg etter- og vidareutdanning til lærarar med mål om å auke praktisk-pedagogisk kompetanse med fokus på minoritetsspråklege.
- Bidra aktivt i arbeidet med oppretting av nettbaserte undervisningstilbod retta mot minoritetsspråklege elevar i vidaregåande skule. Dette gjeld særleg tilbod innan tospråkleg fagopplæring.
- Vere pådrivar i arbeidet med å utvikle nye og tilpassa læremiddel for minoritetsspråklege i vidaregåande opplæring.